

Ky dokument nuk është prova. Prova janë bajtët e ruajtur: HTML-ja e faqes, pamja e saj, dhe zinxhiri i hash-eve që i lidh. Kjo dëshmi është paraqitja e tyre, e prodhuar automatikisht. Verifikohet me kodin më poshtë **pa na pyetur ne**.

ARTIKULLI

TITULLI	Arbëreshët e Siçilisë: një identitet shekullor që po zbehet
ADRESA	https://boldnews.al/2026/09/27/arbereshet-e-sicilise-nje-identitet-shekullor-qe-po-zbehet/
BURIMI	boldnews.al
GJENDJA	online

KOHA

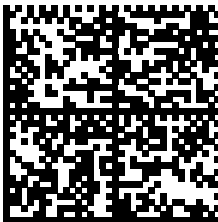
KAPUR NGA NE	27 shtator 2026, 11:53:43 UTC <i>Dritarja jonë e pasigurisë: ± 300 s — intervali me të cilin e kontrollojmë këtë burim.</i>
DEKLARUAR NGA PORTALI	27 shtator 2026, 11:51:27 UTC <i>Koha e deklaruar vjen nga pala që po vlerësohet. Ora jonë nuk preket prej saj, dhe të dyja shfaqen këtu të ndara.</i>

HASH-ET · SHA-256

PËRMBAJTJA	7a90a9ea4f5f8f73d520d1b58b312963beda2d225ef3b88164b6fbba8de0022
TEKSTI	b466a2b166519f03daf171e8f7696593f277a8d509e88a3eac3f5365cabd5196
PAMJA	64b086be57d75515390af5e41dd901f9b86713e0c6cb33a2d099e9e24ec4f994

ZINXHIRI I PROVËS

KJO HYRJE	fc036272825799836ccf7c26567b6d2445c8e1cd2586ec6418d9b0e5e9e43f56
E MËPARSHMJA	—
RRËNJA MERKLE	7677d8d9488aa5a9422459265187ef4d7802fbf31e13dbd8fed410ad19a65ead
ANKORIMI	submitted — dërguar, ende pa bllok <i>Deri te blloku, kjo provon integritetin, jo kohën.</i>

SKANOJE PËR TA VERIFIKUAR

Kodi të nxjerr te eksploruesi i STAMLES. Ai regjistër nuk është yni: nëse serveri ynë bie nesër, vula mbetet aty ku është.

Faqja tregon njërën nga tri gjendjet — **nuk u gjet, në radhë**, ose **e konfirmuar** me bllokun, rrënjën Merkle dhe transaksionin në Polygon. Krahazo hash-in që gjen atje me atë të shtypur më lart: nëse përputhen, kjo kapje ekzistonte para asaj ore, dhe ne nuk mund ta kishim ndryshuar pas saj.

<https://scan.stamles.eu/verify/fc036272825799836ccf7c26567b6d2445c8e1cd2586ec6418d9b0e5e9e43f56>

PAMJA E FAQES

Renderuar nga HTML-ja jonë e ruajtur, jo nga rrjeti. **Riprodhon kopjen tonë, jo pamjen e atëhershme:** stilet dhe imazhet e largëta mund të mos ekzistojnë më ose të kenë ndryshuar.

Motori: chromium-stored+assets · dritarja 1280×1024 px

Fillimi > AKTUALITET

Arbëreshët e Siçilisë: një identitet shekullor që po zbehet

Ndryshimet klimatike, humbja e vendeve të punës dhe emigrimi kërcënojnë të ardhmen e komunitetit shekullor arbëresh në ishullin italian të Siçilisë.

13:51 : 27/09/2026 në AKTUALITET, NDRYSHE, SOCIALE

Ruga e ngushtë dhe e amortizuar rurale që të çon drejt fermës organike Officine Kaggiotto, në periferi të Piana degli Albanesi në Siçili, përshkon kodrat 24 kilometra në jug të Palermos, kryeqytetit të ishullit.

Gjatë rrugës shfaqen tabela dygjuhëshe, në italisht dhe në një formë të lashtë të shqipes. Për një çast, peizazhi të ngjan më pak me Siçilinë dhe më shumë me një enklavë të huaj.

Në fermë, vëllai dhe motra Claudio Scalia, 33 vjeç, dhe Chiara Scalia, 29 vjeç, kujdesen për 50 hektarë me ullinj dhe koshere bletësh. Produkteve të tyre u kanë vënë emra të marrë nga gjuha e lashtë shqipe që flisnin paraardhësit e tyre dhe që ata ende e flasin.

Edhe pse mbiemri i tyre është italian, kjo nuk ishte gjuha me të cilën u rritën.

Lexo edhe:

[Aksident në garën me makina në Siçili, dy të vdekur dhe një i plagosur rëndë](#)[Itali/ Shpërthimi i Etnës bllokoi mijëra turistë në Siçili](#)

Të dy janë pjesë e rreth 100,000 arbëreshëve në Itali, një pakicë etnike shqipfolëse që jeton në rajonet jugore të Italisë prej rreth pesë shekujsh. Por sot e ardhmja e këtij komuniteti është e rrezikuar: ndryshimet klimatike po godasin tokat e tyre bujqësore, emigrimi po rritet dhe mundësitë për punësim janë të pakta.

“Nuk duam të fshihemi nga historia, sepse kjo do të nënkuptonte humbjen përgjithmonë të një pjese të rëndësishme, por të lënë pas dore, të historisë evropiane,” tha Claudio për Balkan Insight. “Po luftojmë çdo ditë për mbijetesën tonë, me të gjitha mjetet që kemi.”

Pesë shekuj në Siçili

TË GJITHA

Arbëreshët e Siçilisë: një identitet shekullor që po zbehet

13:51 : 27/09/2026

Atentati në Athinë/ Ja çfarë i tha Denis Luli kamarierit para sulmit

13:23 : 27/09/2026

Pacienti ndërroi jetë, nisin hetimet për dy mjekët neurologë në Shkodër

13:17 : 27/09/2026

Në kërkim nga autoritetet italiane dhe kosovare, dy të arrestuar në Tiranë, pritet ekstradimi - EMRAT

12:50 : 27/09/2026

“Je rrezik për sigurinë kombëtare”, Azgan Haklaj ndalohet në kufirin e Bllatës

12:33 : 27/09/2026

Bitcoin mbi 84 mijë dollarë, pranë nivelit më të lartë në 8 muaj

12:25 : 27/09/2026

“200 metrat” që liruan Gotovinën dhe mësimi për katërshen e UÇK-së

12:15 : 27/09/2026

Claudio Scalia dhe Chiara Scalia, të cilët drejtojnë fermën organike Officine Kaggiotto. Foto kortezi nga Claudio Scalia dhe Chiara Scalia.

Arbëreshët janë pasardhës të shqiptarëve që emigruan në Itali në valë të ndryshme midis shekujve XV dhe XVIII, pas zgjerimit të Perandorisë Osmane në Ballkan.

Shumë prej atyre që mbërritën në Siçili erdhën pas vdekjes së heroit shqiptar Gjergj Kastrioti Skënderbeu, në vitin 1468, dhe rënies së qëndresës që ai kishte udhëhequr kundër osmanëve.

Sipas traditës gojore të komunitetit, familje të tëra kaluan detet Adriatik dhe Jon me varka të vogla prej druri, përpara se të themelonin vendbanime në të gjithë Italinë e Jugut.

Ata mbërritën në një tokë që më vonë do të bëhej pjesë e Italisë së sotme, por nuk hoqën dorë nga gjuha, zakonet dhe traditat e tyre fetare.

Sot, komunitetet arbëreshe janë të shpërndara në të gjithë Italinë e Jugut, nga Siçilia në Kalabri, Bazilikatë, Pulia, Kampania dhe Molize.

Në Siçili, rreth pesë vendbanime historike vazhdojnë të ekzistojnë në kodrat në jug të Palermos, por Piana mbetet qendra kryesore kulturore e komunitetit.

Emri i saj – i ndryshuar në “Piana dei Greci” (“Lugina e grekëve”), për shkak të traditave të saj fetare bizantine, gjatë regjimit të Musolinit – u rikthye pas Luftës së Dytë Botërore në emrin origjinal “Piana degli Albanesi” (“Lugina e shqiptarëve”).

Fakti që ata kanë mbijetuar për shekuj është i jashtëzakonshëm, por e ardhmja e tyre është shumë më e pasigurt. Shpopullimi, zhdukja e vendeve tradicionale të punës në zonat rurale, dobësimi i përcjelljes së gjuhës arbërisht dhe presionet gjithnjë e më të mëdha të ndryshimeve klimatike po përplasen mbi komunitete që prej brezash përpiqen të ruajnë një identitet të brishtë.

Claudio Scalia e di mirë se ç’do të thotë të largohesh.

Disa vite më parë, ai u largua nga Piana dhe u vendos në jug të Spanjës për të nisur një jetë të re larg vendlindjes, si mijëra siçilianë të tjerë gjatë dekadave të fundit. Por më pas u kthye, thotë ai, pjesërisht nga malli dhe pjesërisht sepse donte të kontribuonte në ringjalljen e komunitetit të tij.

“Jemi rritur si fermerë dhe gjithmonë e kemi identifikuar veten si të tillë, por ky identitet po zhduket bashkë me ne,” tha ai. “Prandaj është e rëndësishme t’ua përcjellim të rinjve dhe të mbajmë gjallë traditat tona.”

Për të, bujqësia nuk është thjesht një veprimtari ekonomike. Ajo është pjesë e identitetit që i ka bërë arbëreshët ata që janë.

Kujtesë të një versioni të “lashtë” të Shqipërisë

Rosario Petta (në qendër, duke folur), kryebashkiaku i Pianës degli Albanesi, gjatë një mbledhjeje javore të këshillit bashkiak. Foto kortezi nga Rosario Petta.

Piana degli Albanesi shtrihet mes maleve pjellore të Siçilisë Perëndimore, me pamje nga tokat bujqësore dhe një liqen, niveli i ujit të cilit është ulur ndjeshëm.

Emri i saj arbëresh është “Hora e Arbëreshëvet”, ose “Qyteti i arbëreshëve”, i vetmi ndër disa qytete të tjera italiane që ka ruajtur një emër të veçantë të lidhur me grupin etnik që banon aty.

Fjala “Hora”, shpjegon kryebashkiaku Rosario Petta teksa ecën nëpër rrugët me kalldrëm të qytetit, është një fjalë e vjetër shqipe për qytetin ose vendlindjen, që nuk përdoret më gjerësisht në shqipen e sotme.

Në Piana, megjithatë, emri është kudo. Shfaqet në tabelat e rrugëve, në ndërtesat publike dhe në bizneset lokale, duke kujtuar se ky nuk është thjesht një qytet siçilian me një histori të veçantë. Është qendra e një prej komuniteteve më të rëndësishme etnolinguistike të Italisë.

Petta thotë se në Shqipëri arbëreshët shihen pothuajse si figura mitike – si kujtesë e një versioni të Shqipërisë që u zhduk shekuj më parë, por që vazhdon të jetojë në këto komunitete.

Mes dy anëve ekziston një marrëdhënie historike e pazakontë.

Banorët e Pianës e shohin Shqipërinë si tokën e të parëve, prej së cilës u krijuan komunitetet e tyre. Ndërkohë, në Shqipëri, arbëreshët përfaqësojnë një lidhje të gjallë me një formë më të hershme të gjuhës dhe kulturës shqiptare, të cilën në vendin e tyre të origjinës nuk mund ta përfytyrojnë më.

Por komuniteti i Pianës po tkurret.

Gjatë pesë viteve të fundit, sipas Petta-s, qyteti ka humbur më shumë se 20 për qind të popullsisë. Popullsia zyrtare tani është nën 6,000 banorë, megjithëse besohet se numri real i njerëzve që jetojnë aty është edhe më i ulët.

“Sa më shumë njerëz humbasim, aq më shumë kërcënohet trashëgimia jonë e lashtë”, tha Petta.

Arsyet janë të njohura në të gjithë Italinë e Jugut rurale: mundësitë e kufizuara për punësim, largimi i të rinjve drejt qyteteve më të mëdha ose jashtë vendit dhe rënia e bujqësisë tradicionale.

Në Piana, ndryshimet klimatike po i shtojnë një tjetër shtresë kësaj krize.

Ullishtat përreth Pianës po përballen gjithnjë e më shumë me thatësinë, temperaturat ekstreme dhe zjarret.

Në vitin 2023, zjarret shkatërruan disa hektarë tokë përreth qytetit. Edhe kriza e ujit po i prek drejtpërdrejt fermerët.

“E kemi ndër shumë krizën e ujit dhe kjo reflektohet në sasinë, cilësinë dhe kohën e prodhimit tonë”, tha Claudio.

Vjeljet janë zhvendosur më herët, ndërsa verat po bëhen më të gjata dhe më të nxehta. Pemët po shfaqin shenja stresi që më parë ishin të pazakonta.

“Stina e verës është më e gjatë”, shtoi ai. “Këtë vit, vjelja e rrushit nisi më herët për shkak të ndryshimeve të motit.”

Prandaj, kriza klimatike kërcënon më shumë sesa fermat individuale. Bujqësia ka qenë historikisht një nga mënyrat përmes të cilave komunitetet arbëreshe kanë ruajtur lidhjen me fshatrat e tyre dhe janë integruar në shoqërinë italiane dhe siçiliane. Nëse bujqësia bëhet ekonomikisht e paqëndrueshme, zhduket edhe një nga arsyet e mbetura që të rinjtë të qëndrojnë.

Vëllai dhe motra Scalia po përpiqen ta bëjnë bujqësinë pjesë të zgjidhjes.

Kompania e tyre u themelua në vitin 2022, duke u mbështetur mbi një ullishte të mbjellë në vitin 1998. Synimi i tyre është të ndërthurin praktikatat moderne bujqësore me trashëgiminë kulturore të Pianës.

Produktet e tyre janë organike dhe, në planin afatgjatë, synojnë të sigurojnë një certifikim të

origjines territoriale, siç eshte percaktimi IGP. Pervec vajit te ullit, ata prodhojne mjahte ane produkte te tjera bujqesore, perfshire kumbullat.

Emrat e produkteve te tyre i bejne homazh trashegimisë arbëreshe. Njëri prej tyre, “Filari”, i referohet rreshtave të ullinjve, ndërsa sjell ndër mend “fili d’oro”, fijet e arta të përdorura në veshjet tradicionale arbëreshe.

Qëllimi është ta bëjnë më të dukshme lidhjen mes bujqësisë dhe kulturës.

“Pak njerëz investojnë sot në bujqësi dhe inovacion”, tha Claudio Scalia. “Ata që e bëjnë këtë e kanë të vështirë të jetojnë vetëm nga bujqësia. Për ta mbajtur gjallë kulturën tonë bujqësore, po merremi edhe me punë të tjera, në mënyrë që të sigurojmë një bazë financiare më të qëndrueshme.”

Fëmijët nuk e flasin më gjuhën

50 hektarët e tokës bujqësore organike të Officine Kaggjotto, parë nga lart. Foto kortezi nga Officine Kaggjotto.

Nëse bujqësia është themeli fizik i komunitetit, gjuha është themeli i tij kulturor më i brishtë.

Arbërishtja ka mbijetuar për shekuj në fshatrat e Italisë së Jugut, duke u zhvilluar më vete nga shqipja moderne dhe duke përthithur ndikime nga italishtja dhe dialektet vendase.

Por përcjellja e saj nga një brez te tjetri po dobësohet.

“Gjuhët ruhen nga prindërit, përmes lidhjeve familjare që përcillen nga një brez te tjetri”, tha Giorgio Cuccia, 67 vjeç, president i Pro Loco-s së Pianës, një shoqatë që mbështet veprimtaritë kulturore të qytetit. “Kur nuk fliten më, ato humbasin.”

Kisha ka luajtur një rol të rëndësishëm në ruajtjen e gjuhës dhe identitetit të komunitetit, shtoi Cuccia.

Kishat në Piana janë katolike, por përdorin ritin bizantin, një tjetër element i rëndësishëm i trashëgimisë arbëreshe. Ceremonitë fetare, himnet dhe festat kanë ndihmuar në ruajtjen e një gjuhe dhe traditash që përndryshe mund të ishin zhdukur.

Por brezi i ri po largohet gjithnjë e më shumë nga gjuha.

“Grupmosha nga pesë deri në 20 vjeç nuk e flet më”, tha Cuccia.

Të rinjtë mund të hasen me arbërishten në shkollë ose gjatë veprimtarive fetare dhe kulturore, por kjo është ndryshe nga përdorimi i saj natyrshëm me miqtë dhe familjarët.

Edhe koha që i kushtohet mësimit të gjuhës është e kufizuar, tha ai, ndërsa numri i mësuesve që janë në gjendje ta mësojnë atë mbetet i pamjaftueshëm.

Ky dallim është i rëndësishëm, sepse një gjuhë që mësohet si lëndë mund të ruhet për njëfarë kohe. Një gjuhë që flitet në shtëpi bëhet pjesë e jetës së përditshme dhe mund të mbetet e gjallë.

“Ne nuk flasim siçilisht”, tha Cuccia. “Por vendi im nuk është as Shqipëria, edhe pse ata na shohin si patriotë.”

Është një përshkrim i përmbledhur i dilemës arbëreshe. Ata nuk janë shqiptarë që jetojnë në Itali në kuptimin tradicional. Janë një pakicë italiane, historia e së cilës është shqiptare.

Po bëhen përpjekje që kjo histori të mos shndërrohet thjesht në folklor. Teatri dhe nisma të tjera kulturore po përdoren për të tërhequr banorët e rinj, megjithëse organizatorët thonë se mbetet e vështirë t’i bindësh të rinjtë se trashëgimia e tyre mund t’u ofrojë një të ardhme, dhe jo vetëm një lidhje me të shkuarën.

Alessandra Lo Cascio, 30 vjeç, po organizon workshop-e si anëtare e Zgjimit, një grupi lokal teatrore që vë në skenë vepra të njohura në arbërisht, me synimin për ta mbajtur gjuhën gjallë në ndërveprimet e përditshme dhe për t’i nxitur të rinjtë të kthehen në Piana të paktën një herë në javë për ta praktikuar atë, me shpresën se kjo mund t’i motivojë të rikthehen përfundimisht.

“Është më shumë se thjesht një hobi; është një mjet që na ndihmon të mbijetojmë”, tha Lo Cascio.